

Výroční zpráva NKÚ: Systém dotací dostatečně nepomáhá rozvoji regionů, veřejné prostředky jsou často vynakládány bez ohledu na stanovené cíle

31.3.2025 - | Nejvyšší kontrolní úřad

Systém dotací v ČR stále čelí zásadním problémům. I nadále se setkáváme s velkým množstvím dotačních programů, ve kterých chybí důraz na výsledky. Stát se v praxi často zaměřuje na maximální vyčerpání peněz a splnění formálních požadavků než na podporu projektů, které mohou mít skutečný přínos pro společnost. Takový systém je chybný a nepomáhá reálnému rozvoji regionů ani dlouhodobému posilování konkurenceschopnosti ČR. Veřejné prostředky jsou vynakládány bez ohledu na stanovené cíle. Např. slib zdigitalizovat agendy státu do roku 2025 byl odložen o dva roky. Přestože stát vynakládá každoročně miliardy na podporu znevýhodněných a ohrožených obyvatel, konkrétní změny, které by skutečně zlepšily jejich životy, stále chybí.

Uvádí to NKÚ v právě publikované výroční zprávě za rok 2024. Zpráva obsahuje poznatky z 29 kontrol, které úřad dokončil v loňském roce u celkem 127 institucí. Prověřil při tom finance a majetek v celkové hodnotě 83 miliard korun. „Loňské kontroly až příliš často poukazovaly na to, že veřejné prostředky jsou vynakládány bez ohledu na deklarované cíle. Ty jsou sice popsány ve stovkách strategických dokumentů, které pravidelně projednává vláda, na jejich naplňování ale docházelo zřídka,” okomentoval výroční zprávu prezident NKÚ Miloslav Kala.

Připomněl také, že na evropských dotacích získala ČR za uplynulých 20 let, kdy je členem EU, více než bilion korun: „Proplatilo se více než 170 tisíc projektů, které administrovalo 221 subjektů. Není divu, že tento bující ekosystém živí ty, kterým systém vyhovuje. Letos začneme vyjednávat o podmínkách programového období 2028+. To je pro nás velká příležitost směřovat prostředky tam, kde přinesou skutečný výsledek,” dodal prezident NKÚ.

Výroční zpráva NKÚ mapuje oblasti, v nichž stát nedostal vlastním slibům. Např. slib zdigitalizovat agendy státu do roku 2025 byl odložen na rok 2027. Přestože se loni podařilo zavést např. klientské portály, k výraznému zefektivnění státní správy v mnoha případech nedošlo. Resort MPSV nedokončil klíčové IT projekty v oblasti politiky zaměstnanosti a zpracování důchodové agendy. I když aplikace umožňovaly občanům komunikovat elektronicky, ti museli stále dokládat informace, kterými již státní správa disponuje. Úředníci zase museli i nadále data z informačních systémů tisknout, případně je do nich manuálně přepisovat nebo kopírovat (KA č. 23/25).

Že se úspěšná digitalizace vyplatí, ukázala kontrola Českého statistického úřadu (ČSÚ), který díky online formuláři významně snížil náklady na sčítání lidu 2021 (KA č. 23/05). Celkem 83,8 % sčítacích formulářů bylo online. Oproti tomu 16,2 % formulářů zajišťovala terénním šetřením Česká pošta. Celkově sčítání lidu stálo ČSÚ 1,8 mld. Kč, z toho smluvní odměna pro Českou poštu dosahovala přibližně 1 mld. Kč.

Také kontroly zaměřené na péči o znevýhodněné a ohrožené občany ukázaly, že ačkoliv stát vynakládá každoročně miliardy, konkrétní změny, které by skutečně zlepšily jejich životy, stále chybí. Stejně tak se nedařilo smysluplně využívat peníze na řešení příčin sociálního vyloučení osob, tj. dlouhodobé nezaměstnanosti, nedostatečné kvalifikace osob či problémů spojených s hmotnou a

bytovou nouzí (KA č. 23/29). Další kontrola ukázala, že ačkoliv ministerstva v letech 2015 až 2022 vynaložila na systém péče o ohrožené děti téměř 87 mld. Kč, počet dětí v ústavní péči se významně nesnížil a nedošlo ke sjednocení systému péče pod jeden resort (KA č. 23/11).

Požadované výsledky neměly ani některé investice do infrastruktury. Příkladem je téměř 650 mil. Kč vydaných na podporu kombinované přepravy. Kontrola (KA č. 23/13) ukázala, že státem podporovaná nákladní železniční doprava stagnuje, naproti tomu silniční nákladní doprava v ČR stále roste. Podle výpočtů NKÚ se v roce 2023 oproti roku 2015 zvýšil počet kilometrů ujetých nákladními vozidly nad 12 tun téměř o třetinu. A navzdory více než 62 miliardám korun investovaných od roku 2018 do oprav silnic I. třídy celá jedna třetina těchto komunikací byla v letech 2021 až 2023 v nevyhovujícím nebo havarijním stavu (KA č. 23/26).

Obcím byla v letech 2014 až 2023 poskytnuta podpora z prostředků státu a EU ve výši 9,5 mld. Kč na výstavbu a rekonstrukce chodníků. Téměř tři čtvrtiny z 23 kontrolovaných projektů vykazovaly vážné nedostatky. Podmínky podpory navíc dostatečně nemotivovaly obce k jejímu účelnému a hospodárnému využití. Výše příspěvku od státu a EU se pohybovala na úrovni 85 % až 95 % a obce pak financovaly i rekonstrukce, které to nepotřebovaly (KA č. 24/01). „Některé programy nabízejí investice do majetku obcí či soukromých osob, nikoho ale nezajímají náklady. Metr chodníku může stát i 25 tisíc korun. Jestliže dotace u podpořených projektů běžně pokryjí 90 % nákladů, jen stěží to jejich příjemce povede ke snaze tlačit cenu dolů,“ dodal k tomu prezident úřadu Miloslav Kala. Na vysokou míru podpory, která nemotivuje příjemce k úsporám, NKÚ poukazuje dlouhodobě.

Shrnutí výsledků kontrol v přehledné grafice najdete v této interaktivní příloze:

<https://www.nku.cz/scripts/detail.php?id=14608>.

Odbor komunikace

Nejvyšší kontrolní úřad

<https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/vyrocni-zprava-nku:-system-dotaci-dostatecne-nepo-maha-rozvoji-regionu--verejne-prostredky-jsou-casto-vynakladany-bez-ohledu-na-stanovene-cile-id14645>